

має на меті корисливі мотиви або мотив нашкодити особі². Погоджуючись з даною тезою ми вважаємо, що це положення необхідно більш узагальнити, і розширити сферу його застосування до всіх тих випадків, коли суб'єкт втручання ставить перед собою іншу мету, ніж та, що визначена в законодавчій нормі, яка встановлює обмеження особистих немайнових прав.

3. Спосіб втручання. Втручання в особисте життя завжди відбувається яким-небудь способом. Це може бути отримання і розголошення інформації про особисте життя, проникнення в житло, спостереження за особою, прослуховування її телефонних розмов та інше. Якщо про спосіб, яким було здійснене втручання, заздалегідь відомо, що він порушує правові приписи, таке втручання безумовно є свавільним. Так, проникнення в житло без волі осіб, які там мешкають і без передбачених у законі підстав, буде вважатися свавільним втручанням в особисте життя, оскільки таке проникнення заборонено ст. 30 Конституції України, ст. 162 Кримінального кодексу України та іншими нормативними актами. В енциклопедичному словнику видавництва "Ф.А. Брокгауз і І.А. Ефронь" 1901 року пишеться: "Розголошення приватної таємниці між приватними особами, яке складає за загальним правилом вчинок лише аморальний, набуває при умові протизаконності способу проникнення в чужу таємницю характер ... вчинку, що примикає до групи зазіхань проти особистої честі"³. Даний критерій стосовно журналістської діяльності знайшов своє закріплення в ст. 42 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", за якою редакція і журналіст не несуть відповідальності за публікацію відомостей, якщо в них розголошується таємниця особистого життя, проте ці відомості не було отримано журналістом незаконним шляхом.

4. Суб'єкт втручання. Як критерій визначення свавільності чи легальності втручання в особисте життя дана ознака може бути використана лише стосовно найбільш поширеного способу втручання, яким є розголошення інформації про обставини особистого життя іншої людини. Взагалі суб'єктом втручання може бути особа, яка в силу своєї професії чи роду занять дізнається про таємниці особистого життя (державний службовець, лікар, адвокат, нотаріус і т.п.) або іншим чином втручається в особисте життя (правоохоронці, пожежники, працівники комунальних служб та ін.), а також сторонні приватні особи, які таким чином дізналися про істинні обставини особистого життя іншої людини. Закон по-різному визначає характер розголошення інформації про особисте життя людини в залежності від того, хто це здійснив, тобто суб'єкту втручання. Якщо таке розголошення вчинила приватна особа і при цьому її діяння не підпадає під інші критерії свавільності, воно не може вважатися протиправним. В цьому випадку мова може йти лише про аморальність вчинку або невідповідність іншим суспільним регуляторам (релігійним, корпоративним і т.п.). А якщо інформацію про особисте життя іншої людини розголосить особа, яка на законних підставах втручається в цю сферу і повинна зберігати професійну таємницю, такий вчинок є протиправним.

5. Ще один суб'єктний критерій – це особа людини, в особисте життя якої було вчинене втручання. В світовій юриспруденції на сьогодні склалась така думка, що межі охорони особистого життя, честі і гідності певних осіб є дещо вужчими, ніж пересічного громадянина. Так, прецеденти Європейського суду з прав людини доводять, що межі допустимої критики і втручання в особисті справи з боку ЗМІ є ширшими, коли вона стосується політиків чи інших, так званих "публічних" (політичних чи громадських діячів, видатних спортсменів, співаків, акторів та ін.) і "квазіпублічних" осіб (працівників державного управлінського апарату, правоохоронних органів і т.п.), а не звичайного пересічного громадянина (приватної особи)⁴. Також Європейський суд прийшов до висновку, що "вимога поваги до особистого життя автоматично обмежується в тій мірі, в якій окрема особа сама ставить своє особисте життя у залежність від громадського життя або інших інтересів, які забезпечуються захистом"⁵.

На підставі зазначених вище критеріїв визначається відповідність чи не відповідність втручань в особисте життя закону, тобто наявність чи відсутність цивільно-правового делікту, як підстави цивільно-правової відповідальності.

Як вже вказувалось вище, деякі з даних критеріїв отримали своє закріплення в законодавстві. Це стосується, в першу чергу, підстав і способу втручання. Національне законодавство містить також ряд правових положень і стосовно суб'єкту втручання, але вони знаходяться в різних правових актах і визначають даний критерій лише для окремих випадків (наприклад, ст. 8 Закону України "Про нотаріат"). Мета втручання і особа людини, в особисте життя якої було вчинене втручання взагалі не отримали свого правового закріплення.

На наш погляд, на сьогодні в Україні визріла необхідність прийняття спеціального закону про правову охорону особистого життя, в якому, зокрема, повинні знайти своє правове закріплення вищезазначені критерії.

¹ Головатий С. Цивільний кодекс: від політичного до соціального договору в Україні // Українське право. - № 2 (4). - 1996. - С. 4

² S. Warren and L. Brandeis The right to privacy // Harvard Law Review. - N 4. - 1890. - P. 193-220

³ Энциклопедический словарь / Издатели Ф.А. Брокгауз и И.А. Ефронь. – С-Петербург, 1901. – Т. 64. – С. 499

⁴ Колівер С. Свобода преси за Європейською Конвенцією про захист прав людини та основних свобод // Свобода висловлювань і приватність. - № 3-4. - 1999. - С. 34

⁵ Гом'єн Д. Короткий путівник Європейською конвенцією з прав людини. / Пер. з англ. - Львів, 2000. - С. 73

Н. Бодяк,

*Учреждение образования «Гродненский
государственный университет им. Я. Купалы»
г. Гродно, Республика Беларусь*

К ВОПРОСУ О ПРАВОВОМ ПОЛОЖЕНИИ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ

В гражданском обороте действует множество различных субъектов, в том числе и юридических лиц. Гражданский кодекс Республики Беларусь 1998 года субъектов, имеющих право осуществлять хозяйственную деятельность, подразделяет на коммерческие и некоммерческие организации (ст. 46 Гражданского кодекса). Критерием такого деления выступает: основная цель деятельности юридического лица. Для коммерческих организаций основной целью деятельности является извлечение прибыли и распределение ее между участниками. Некоммерческие организации создаются для достижения каких-либо общественно-полезных целей, удовлетворения духовных и иных нематериальных потребностей граждан, защиты прав и законных интересов граждан и организаций и т.п. Такие организации не относятся к субъектам хозяйствования, поскольку предпринимательскую деятельность они могут осуществлять лишь постольку, поскольку она необходима для уставных целей, ради которых они созданы, и соответствует этим целям (п.3 ст. 46 ГК). Некоммерческие организации не имеют права распределять полученную прибыль между своими участниками (членами). Некоммерческие организации могут создаваться в форме потребительского кооператива, общественных и религиозных организаций (объединений), благотворительных и иных фондов, финансируемых собственником учреждений. Однако ст. 46 ГК оставляет этот перечень открытым, допуская

другие формы некоммерческих организаций, предусмотренные специальным законодательством. Так, например, Закон Республики Беларусь «О совместном домовладении» допускает возможность создания таких юридических лиц в форме товарищества собственников жилья.

Деятельность некоммерческих организаций регулирует целый ряд специальных нормативных актов, таких как Закон Республики Беларусь «Об общественных объединениях» от 4.10.94 г. (по состоянию на 22.06.2001 г.), Закон Республики Беларусь «О профессиональных союзах» от 22.04.1992 г. (по состоянию на 14.07.2000 г.), Закон Республики Беларусь «О свободе вероисповеданий и религиозных организаций» от 17.12.1992 г. (по состоянию на 7.12.1999 г.) и другие. Поскольку указанные организации не являются полноправными субъектами хозяйственной деятельности, можно говорить о специальной правоспособности некоммерческих организаций, однако из положений гражданского законодательства можно сделать вывод, что специальной правоспособностью обладают все юридические лица Республики Беларусь (ст. 45 ГК РБ).

Правоспособность некоммерческих организаций определяется их уставами, которые подлежат регистрации в соответствии с Положением о государственной регистрации (перерегистрации) политических партий, профессиональных союзов и иных общественных объединений, утв. Декретом Президента Республики Беларусь № 2 от 26.01.1999 г. (в редакции Декрета Президента Республики Беларусь № 9 от 18.04.2001 г.). В отличие от коммерческих организаций регистрация некоммерческих проводится различными государственными органами, в зависимости от формы организации и вида деятельности. Так, потребительские кооперативы, товарищества собственников жилья, объединения (ассоциации) и различного рода фонды подлежат государственной регистрации исполнительными и распорядительными органами по месту нахождения в соответствии с Декретом Президента Республики Беларусь от 16.03.1999 г. № 11 (в редакции Декрета Президента Республики Беларусь от 16.11.2000 г. № 22).

Государственная регистрация политических партий и общественных объединений осуществляется органами юстиции Республики Беларусь на основании заключения Республиканской комиссии по регистрации (перерегистрации) общественных объединений. Религиозные объединения представляют уставы для регистрации в Государственный орган Республики Беларусь по делам религии.

Особое место среди некоммерческих организаций занимают фонды, которые можно отнести и к общественным организациям и к государственным учреждениям, и к иным формам юридического лица. Правовое регулирование осуществляется ст. 118 и ст. 119 Гражданского кодекса Республики Беларусь, что, однако, не может решить всех возникающих вопросов. От других некоммерческих организаций фонды отличает отсутствие членства, а, следовательно, и постоянного источника доходов. Наряду со взносами учредителей и пожертвованиями граждан фонды вправе использовать для пополнения своего имущества результаты собственной предпринимательской деятельности. В виду этого Гражданское законодательство предоставляет фондам возможность создавать хозяйственные общества или участвовать в них. Однако, порядок участия в хозяйственных обществах, как и виды деятельности, которыми могут заниматься фонды законодательно не определены. Можно предположить, что это те виды деятельности, которые разрешено осуществлять общественным организациям. Соответственно и создание хозяйственных обществ разрешено на аналогичных условиях.

Не определены в законодательстве также и требования об учредителях фонда и о порядке передачи ими взноса в имущество фонда. Гражданским кодексом не регламентирован и минимальный размер такого взноса, поскольку законодательство не предъявляет требований к минимальному уставному фонду некоммерческих организаций в целом. Однако, в соответствии с законодательством, фонд может быть признан экономически несостоятельным (банкротом), а значит у него должен быть определен уставный фонд, предназначенный для расчетов с кредиторами.

Множество вопросов возникает и с определением правового статуса учредителей (участников) фонда. С момента передачи имущества фонду, они утрачивают какие-либо права на это имущество. Согласно п.2 ст. 118 Гражданского кодекса Республики Беларусь учредители не отвечают по обязательствам созданного ими фонда, а фонд не отвечает по обязательствам своих учредителей. Предполагается, что учредители не обязаны принимать участия в деятельности фонда, однако запрета также нет. Подобные вопросы отнесены к компетенции устава фонда, который первоначально утверждается его учредителями, в дальнейшем возможно его изменение органами фонда, однако порядок разрешения этих вопросов не урегулирован актами законодательства.

Подобных вопросов в виду отсутствия специального законодательства по вопросам определения правового положения некоммерческих организаций возникает очень много. Поэтому, целесообразным было бы принятие единого нормативного акта, в котором бы были бы разрешены основные вопросы, касающиеся правового статуса некоммерческих организаций и их участия в гражданском обороте как Республики Беларусь, так и во внешнеэкономическом обороте.

М.Василечко,

*студентка III курсу юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

ДОГОВІР ФРАНЧАЙЗИНГУ

Франчайзинг є прогресивною формою ведення бізнесу. Його стрімке поширення в багатьох країнах світу викликане зміною системи управління торгівлею, процесом виробництва, збільшенням кількості малих підприємств, а також осіб, які мають намір займатися індивідуальною підприємницькою діяльністю.

В багатьох країнах визнано, що франчайзинг – це безпечна і ефективна форма форма підприємницької діяльності, яка існує для того, щоб: допомагати особі вести бізнес самостійно, відчуваючи при цьому сторонню підтримку; допомагати компаніям ефективно розширювати свою діяльність, не роблячи при цьому великих затрат на утримання адміністративного персоналу і не відчуваючи незручностей, що виникають при управлінні широкою мережею підприємств; надати можливість компаніям перетворити мережу власних підприємств у ефективно функціонуючий, сильний бізнес, в якому працюють віддані справі люди.

Хоча на українському ринку за системою франчайзингу вже працюють деякі відомі компанії, для багатьох ця діяльність є новим і незрозумілим методом ведення бізнесу. Причиною є недостатня поінформованість підприємців про можливості й особливості такого способу ведення бізнесу, а також відсутність чітких законодавчих механізмів, що регулюють дані відносини. Саме це зумовлює практичну актуальність і теоретичну новизну даного дослідження.